

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

надання можливості для самостійної продуктивної діяльності, яка забезпечується необхідною системою допомоги;

- досягнення більш високої мотивації у роботі з медіа, ніж під час традиційного навчання;
- уявлення процесу пояснення навчальної інформації, сприяння усвідомленню зв'язків між явищами і процесами, що вивчаються;
- забезпечення за рахунок застосування комп'ютерної технології можливості поетапної допомоги учневі;
- введення учня в ситуацію вільного вибору форм, засобів діяльності та необхідної йому допомоги;
- повторення, узагальнення, систематизація та перевірка якості знань учнів;
- досягнення навчального (виховного) ефекту у більш стислі порівняно з традиційним навчанням терміни;
- можливість створення проблемних ситуацій [4].

Отже, розглядаючи медіаосвіту в контексті корекційного виховання школярів з розумовою відсталістю, ми ставимо за мету забезпечити підвищення рівня доступності навчального матеріалу; активізацію пізнавальної діяльності учнів; удосконалення навичок раціональної організації самостійної роботи; формування в учнів умінь і навичок отримувати потрібну інформацію із різних джерел; активізацію і розвиток здібностей і творчих можливостей; ознайомлення з різними формами сучасного мистецтва тощо. Принциповим при цьому вважаємо усвідомлення того, що ефект застосування новітніх технологій у корекційно-виховному процесі залежить від професійної компетентності вчителя, його вміння включити ці технології в систему виховання кожної дитини з обмеженими можливостями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т.; под ред. Т. А. Власовой. – Т. 5. Основы дефектологии /Л. С. Выготский. – М. : Педагогика, 1983. –368 с.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. – К., 2010 р.
3. Куценко Е. В. Украина: история и перспективы развития медиаобразования / Е. В. Куценко // Современное состояние медиаобразования в России в контексте мировых тенденций : материалы международной научной конференции. – М., 2012. – С. 95–106.
4. Легкий О. М. Організаційно-педагогічні умови використання комп'ютера в спеціальній школі : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. / О. М. Легкий. – К., 2000. – 182 с.
5. Recommendations Addressed to UNESCO [Text] // Educating for the Media and the Digital Age. – Vienna : UNESCO, 1999. – P. 273–274.
6. Фатеева И. А. Медиаобразование: теоретические основы и опыт реализации / И. А. Фатеева. – Челябинск, 2007. – 135 с.
7. Шпек О. Люди с умственной отсталостью. Обучение и воспитание / О. Шпек. – М. : Академия, 2003. – 432 с.

УДК 070.37+376.3–053.4

І. В. ГЛАДЧЕНКО

МЕДІАОСВІТНЯ ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розглянуто проблему впровадження медіаосвітніх технологій у педагогічну діяльність дефектолога з метою оптимізації потенціалу корекційного навчання, формування та розвитку соціально-адаптаційних навичок в розумово відсталих дітей дошкільного віку. Рекомендовано застосування в спеціальному дошкільному закладі розроблених на основі модифікованого медіа матеріалу нових медіаосвітніх ігор.

Ключові слова: розумово відсталі діти дошкільного віку, медіаосвітня гра, життєва компетентність.

МЕДИАОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ИГРА КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЖИЗНЕННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УМСТВЕННО ОТСТАЛЫХ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Рассмотрена современная проблема внедрения медиаобразовательных технологий в педагогическую деятельность дефектолога с целью оптимизации потенциала коррекционного обучения, формирования и развития социально-адаптационных навыков у умственно отсталых детей дошкольного возраста. Рекомендовано использование в специальном дошкольном учреждении разработанных на основе модифицированного медиаматериала новых медиаобразовательных игр.

Ключевые слова: умственно отсталые дети дошкольного возраста, медиаобразовательная игра, жизненная компетентность.

I. V. HLADCHENKO

THE MEDIA-EDUCATIONAL GAME AS THE MEANS OF THE DEVELOPMENT OF THE LIFE-COMPETENCE OF MENTALLY RETARDED PRESCHOOL CHILDREN

The article highlights the introducing of modern technologies of media education in praxis of speech pathologists with the aim of optimization of correctional education. Special attention is given to the problem of formation and development of social and adaptive skills of the mentally retarded preschool children. The author suggests using new media-educational games based on modified media materials in special preschool establishments.

Keywords: mentally retarded children of preschool age, the media-educational game, life competence.

Однією з найактуальніших сьогодні проблем національної освіти є корекція структури, змісту та методів навчання відповідно до науково-технічних і соціальних перспектив розвитку суспільства. Щоб допомогти дітям та молоді краще адаптуватися у світі медіакультури, освоїти мову засобів масової інформації, навчитися аналізувати медіатексти, в педагогічній науці другої половини ХХ ст. провідних країн світу сформувався специфічний напрям – «медіаосвіта», що пов'язаний з усіма видами медіа (друкованими, графічними, звуковими, екранними, цифровими тощо) та комунікаційними технологіями [1; 2; 3; 5; 6].

Оптимізація процесу навчання спрямована на створення максимально сприятливих умов на основі застосування нових медіаосвітніх технологій для активізації пізнавальної діяльності дітей, розвитку їх здібностей та життєвих компетенцій, необхідних для успішної соціалізації [3; 7].

Сучасні діти зростають в умовах мінливої епохи цифрових технологій. Постійно збільшується обсяг інформації, яку вони повинні засвоїти, а це вимагає більш досконалих форм, методів і прийомів навчання та виховання. Стрімке створення різноманітної медіапродукції зумовлює необхідність сформованості у дітей елементарної медійної компетентності, що включає в себе оволодіння початковими навичками використання медіатехнологій.

Науковий зарубіжний та вітчизняний досвід вивчення змісту і форм дитячої медіаосвіти (Ж. Аньєс, Н. Бабінська, О. Баришполець, Е. Бевор, Ж. Гонне, А. Давре, А. Дейкіна, Н. Долдунова, С. Кіперман, К. Лего, Л. Найдьонова, М. Попова, Е. Савченко, Г. Усова, Л. Хочунська, С. Цимбаленко, Є. Черкашин, О. Шаріков та ін.) відкриває перспективні «виходи» на інноваційні педагогічні технології.

Сучасні зміни в системі дошкільної освіти відображається у змісті корекційно-розвивального навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Сьогодні існує безліч нових напрямів комп'ютеризації у спеціальному дошкільному освітньому просторі, що зумовлюють водночас як запитання до практиків, так і їх прагнення брати активну участь у впровадженні медіаосвітніх технологій в педагогічну діяльність з метою оптимізації потенціалу корекційного навчання, формування та розвитку соціально-адаптаційних навичок у розумово відсталих дітей у процесі їх взаємодії з дорослими й однолітками. Педагоги та батьки усвідомлюють важливість не лише раннього навчання за допомогою засобів масової

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

інформації, а й формування у дітей початкових уявлень про ЗМІ з метою розвитку дитячої медіакомпетентності.

Формування та здійснення оптимальної стратегії корекційно-виховного процесу освіти розумово відсталих дошкільників передбачає досягнення максимально можливих результатів за умови мінімізації фізичних і часових витрат з боку вихованця.

Джерелами інформації про оточуючий світ для розумово відсталої дитини є насамперед дорослі, предметне оточення, природне довкілля, а також, на певному етапі розвитку, група однолітків, де і формується дитяча субкультура.

Дорослий, використовуючи культурні зразки, передає дитині світоглядні принципи, витоки базових цінностей рідної культури. Зазвичай, культурними зразками слугують казки, приказки, прислів'я, різні символічні зображення (орнаменти, традиційні малюнки) та вчинки, поведінка або казкових персонажів, або реальних людей. Таким чином, трансляція досвіду культури, світоглядних настанов і моделі світу починається вже з раннього дитинства і базується на словесних текстах, традиції зображення та моделях поведінки [4].

У процесі інтеграції технологій та інтерактивних медіа у змістову структуру програми розвитку розумово відсталих дітей дошкільного віку з метою посилення корекційного ефекту та поліпшення якості програми необхідно враховувати психофізичні та потенційні можливості таких дітей, а також корекційно-спрямований потенціал самої технології та/або засобу масової інформації в інтересах кожної дитини.

Фахівці-дефектологи, що створюють або використовують медіаінформацію, мають розуміти всю складність і неоднозначність сприйняття дітьми медіааночності, текстів і зображень, й усвідомлювати насамперед відповідальність за свою діяльність та її можливі наслідки. Занадто часто некомпетентність дорослих спричиняє спотворення сприйняття, травмувальний вплив інформації довкілля на психофізичний розвиток розумово відсталих дітей. Саме тому медіадидактичні компетенції педагога мають відображати знання та вміння:

- використовувати потенціал медіатехнологій і засобів масової інформації в інтересах дитини;
- дотримуватись гігієнічних вимог і профілактики негативного впливу інтерактивних медіа,
- здійснювати цільове оцінювання ситуації (сюжету) та/або будь-якого медіапредмета;
- розуміти і співвідносити інформаційний матеріал з потребами і можливостями розумово відсталої дитини;
- шанобливо ставитись до дітей, уміти прийняти позицію малюка.

Відомо, що розумово відсталі діти дошкільного віку мають обмежений досвід ігрової та соціальної взаємодії. Їм притаманні певні особливості психофізичного розвитку, зумовлені органічним дефектом. Конкретність, опосередкованість мислення, фрагментарність сприймання, нестійкість уваги, порушення процесів запам'ятовування та відтворення, мовленнєві і поведінкові порушення, емоційна незрілість утруднюють сприймання сучасної медіаінформації, людських емоцій, інтонації мовлення, впізнання стереотипності образів і поведінки. Водночас слід зазначити, що яскраві, динамічні зображення, гучний звук, мелодійність і ритм певною мірою привертають їхню увагу. Пазли, наклейки, розмальовки із зображенням відомих героїв мультфільмів та рекламні етикетки зазвичай також успішно використовуються у процесі ігрової взаємодії, викликають інтерес та зацікавленість у дітей.

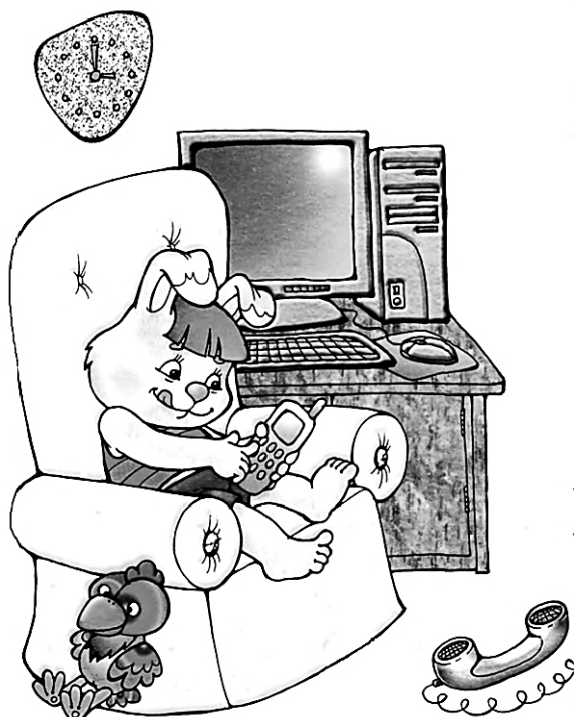
Мета статті – показати медіаосвітню гру як засіб формування життєвої компетенції розумово відсталих дітей дошкільного віку.

Гра є найбільш природним і продуктивним способом навчання, формою та засобом реалізації основних завдань програми розвитку розумово відсталих дітей дошкільного віку. Вона також є важливою умовою їх психосоціального розвитку: під час гри діти ознайомлюються з різними видами діяльності дорослих, вчать розуміти почуття та емоційні стани інших людей, співпереживати їм, оволодівають навичками спілкування з дорослими та однолітками. Саме під час ігрової діяльності створюються оптимальні умови для засвоєння маленькою дитиною суспільного досвіду (Л. Виготський, Д. Ельконін, А. Усова, Д. Менджеріцька, Д. Венгер, І. Михайленко, К. Ушинський та ін.).

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На заняттях у спеціальному дошкільному закладі, поряд з використанням традиційно відомих ігор (народних, дидактичних, сюжетно-відображувальних тощо), слід запроваджувати і медіаосвітні, що розробляються на основі модифікованого медіаматеріалу: дитячі книжки (українські народні казки, пізнавальна та дидактична література для дошкільнят); діафільми; слайди; документальні, художні та мультиплікаційні фільми. Запропоновані у звичайній формі медіаосвітні ігри, на жаль, викликають певні труднощі, що виявляються у незрозумілості та неадекватності реакції з боку розумово відсталих дошкільників на педагога та ситуацію. *Модифікація* ж наближає ігрове завдання до рівня конкретної дитини і полегшує його розуміння. Отже, модифікації потребує як ігровий медіаматеріал, інструкція, так і ігрова процедура. Головним завданням модифікації медіаосвітніх ігор є створення доступної, зрозумілої і посиленої для дитини гри, яка б сприяла її розвитку та вдосконаленню сприймання конкретної медіаінформації.

Медіаосвітня гра «Кнопочки!». *Мета:* ознайомлення дітей із засобами масової комунікації та їх компонентами. В основі гри

лежить демонстрація у поєднанні зі словесним поясненням невеликого (2–3 хвилини) фрагмента з мультиплікаційного фільму або відзнятого відеоматеріалу, де можна спостерігати необхідний медійний матеріал (наприклад, дитина включає і дивиться телевизор, дорослі й діти купують і читають дитячі журнали, книжки, ігри на комп'ютері тощо).

У процесі медіаосвітньої гри з дитиною слід ознайомити її з ігровим матеріалом, з яким їй доведеться працювати. Найкращим варіантом для такої дитини є ретельне поетапне сенсомоторне обстеження предметів.

Можна також запропонувати дитині предметні картинки із зображеннями засобів масової комунікації або їх компонентів (пульт від телевизора, навушники, колонки, магнітола, килимок для миші, телефон тощо), вирізані з газет і журналів.

Дітей слід попросити назвати (повторити за педагогом) предмети, що зображені, запитати, де і як вони використовуються.

Для закріплення матеріалу можна запропонувати дитині намалювати знайомі медіапредмети, сюжети.

Дітям старшого віку можна зачитати невелике тематичне оповідання, віршик, провести бесіду за сюжетним малюнком.

Зайчику дуже подобається натискати на різноманітні кнопки. Ось стоїть магнітофон. Зайчик підійшов і натиснув кнопку. Заграла весела музика.

– Оце так! – зрадів Зайчик.

А ось телевизор. У телевизора є пульт. Зайчик натиснув на червону кнопку.

– Сьогодні на вулиці очікується дощ, – промовила тьотя, котра з'явилася на екрані телевизора.

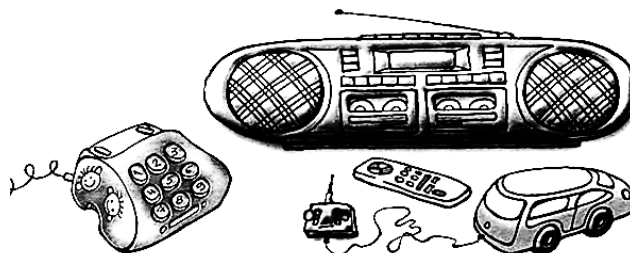
– Супер! – сказав Зайчик.

Ось і телефон. Зайчик зняв слухавку та почав натискати на різні кнопки.

– Пін! Пін! – пищали кнопки.

– Ало! Ало! – сказав Зайчик у слухавку...

Медіаосвітня гра «Озвучка».
Розрахована на дітей старшого дошкільного

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

віку і передбачає певний рівень підготовленості дітей.

Мета: розвиток сприймання медіатексту, фантазії та творчої уяви. Для проведення гри необхідно заздалегідь створити Power Point-презентацію з фрагментів мультфільму або використовувати діафільм. Після того як діти отримали ролі (хто кого буде озвучувати), вони починають працювати над озвучуванням казки. На початковому етапі для гри рекомендується використовувати казку «Колобок», яка викликає позитивні емоції.

Отже, не слід сприймати медіаосвіту як щось неймовірне, котра відбувається за межами реального життя. Навпаки, медіаосвіта нерозривно пов'язана з повсякденною діяльністю і темами, актуальними як для дорослого, так і для дитини.

Сучасна соціальна інформація, що пропонується дитячій аудиторії, дуже суперечлива стосовно поглядів і комплексного підходу до питань виховання. Подібна суперечність стає джерелом зростання соціальної проблематики та напруженості сучасного світу, вимагає зосередження уваги з боку тих, хто працює з соціальною інформацією виховного характеру. Пакувальна, книжкова, ігрова, відео- та Інтернет-продукція для дітей – досить впливові агенти соціалізації. Медіаінформація опосередковано впливає на всебічний розвиток зростаючої особистості, на формування у неї життєвої компетентності, мислення та соціальних стереотипів поведінки. Важливо розуміти, що товарна упаковка, книги, фільми, ігри, Інтернет та мультиплікація – це не лише «корисна» інформація для того, щоб «згаяти» час, а й найбільш доступні інструменти входження дитини у великий соціальний світ, найбільш ефективний фактор профілактики всього комплексу існуючих соціальних проблем.

Саме тому медіатехнології і засоби масової інформації не повинні підмінювати та витіснити гру, творчу, трудову діяльність, фізичну активність, спілкування, соціальну взаємодію, які вкрай важливі для розвитку розумово відсталих дітей дошкільного віку. Слід вдало поєднувати, інтегрувати й використовувати медійні засоби лише для підтримки корекційного навчання, розширюючи доступ дітей до нового змісту.

Отже, завдяки різним адаптивним і допоміжним технологіям медіаосвітня гра може бути інструментом для розширення сенсорного досвіду розумово відсталої дитини, забезпечення підтримки когнітивних процесів, комунікативної діяльності, поліпшення пам'яті, сприймання, стимулювання самостійності та мінімізації відволікаючих факторів.

Подальші дослідження особливостей використання інтерактивних засобів масової інформації дітьми сприятимуть підтримці науково обґрунтованої практики щодо ефективного і належного використання технологій та інтерактивних медіа як інструменту для навчання та розвитку розумово відсталих дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Muffe och den försvunna nyckeln [Text]. – Helsingfors, 2006. – 95 p.
2. Niinisto N. Mediemysigt! Mediefotrarens handboken med alla kryddor [Text] / N. Niinisto, F. Ruhala. – BTJ Kirjastopalvelu Oy, Helsingfors, 2006. – 112 p.
3. Онкович Г. В. Медіаосвітні технології і компетентнісний підхід / Г. В. Онкович // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій колі України: матеріали методологічного семінару. – К. : Педагогічна думка, 2009. – С. 206 – 217.
4. Печинкина О. В. Медиаобразование дошкольников: несколько советов родителям / О. В. Печинкина // Детский сад от А до Я. – 2010. – № 2. – С. 126–132.
5. Packalén L. Comics with an attitude... / L. Packalén. – Frank Odoi Hakapaino Oy, Helsinki, 1999. – 96 p.
6. Recommendations Addressed to UNESCO [Text] // Educating for the Media and the Digital Age. – Vienna: UNESCO, 1999. – P. 273–274.
7. Чельшева И. В. Медиаобразование для родителей: освоение семейной медиаграмотности / И. В. Чельшева. – Таганрог : Изд-во ТТИ ЮФУ, 2008. – 184 с.

УДК 070:37

О. В. ГЛАЗИРИНА

МЕДІАПЕДАГОГІКА ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ

Започатковано педагогічний підхід до медіаявищ у сучасній освіті. Проведено наукову ідентифікацію медіапедагогіки, визначено її об'єкт, предмет, цілі, завдання і результат. На основі